

Σαπφώ Καρδιακού

Πέμ, 03/22/2018 - 10:08

Αν πουν ότι δεν είσαι άνθρωπος

GQ: *You wrote in your book that you'd heard your father had a white father who'd killed someone, but you weren't sure of the story.*

Quincy Jones: «Yeah, Welsh. I had to find out later through Alex Haley. [My grandmother] was an ex-slave, you know. And her first husband was black. And then, I'm sure it was not planned, one of the slave owners was a Welshman. They had three girls and my father, and they were light-skinned, high yellow, straight hair.

GQ: *But when your father was alive, you never asked him about his father?*

Quincy Jones: «No».

GQ: *How come?*

Quincy Jones: «Because, you know, I don't know... it's etiquette».

GQ: *So he never said, «My father was white»?*

Quincy Jones: «Nope. Nope. Back then, they were ashamed of it, man. So I would never press that. Because it wasn't by consent, you know. They raped a black woman».

GQ: *You assume he was the product of a rape?*

Quincy Jones: «Yeah. That happened all the time. That's the story of America».

GQ: *So he never knew his father?*

Quincy Jones: «No. It's heavy. My people were from Mississippi. [...]»

GQ: *But your grandmother had several children with the same man, so whatever happened continued for a sustained period of time?*

Quincy Jones: «Yeah. That's the way it was back then. They did whatever they wanted to do. They're the owners».

[Απόσπασμα συνέντευξης του Quincy Jones στο GQ, Ιανουάριος 2018].

“A rush and a push and the land that we stand on is ours”.

[Morrissey]

Τον 19^ο αιώνα, ο Βορράς των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν ελεύθερη χώρα για τους σκλάβους. Με τη βοήθεια προοδευτικών λευκών Αμερικανών, οι σκλάβοι δραπέτευαν από τις φυτείες του Νότου και αποκτούσαν στάτους ελεύθερου πολίτη στις βόρειες Πολιτείες. Οι αχαρτογράφητες και μυστικές διαδρομές

της φυγής ονομάστηκαν Υπόγειος Σιδηρόδρομος. Το υπόγειο δίκτυο που περιγράφεται στο βιβλίο είναι προϊόν της φαντασίας του συγγραφέα.

Και είναι αυτό το device, που λέμε, το οποίο φωτίζει όλες τις διαστάσεις του ήδη φορτισμένου δράματος των σκλάβων. Δίνοντας όνομα στον δρόμο προς την ελευθερία, κατασκευάζοντας μέσα στις σελίδες τις υπόγειες στοές, καπνισμένες από το κάρβουνο του ετοιμόρροπου συρμού, ο Γουάιτχεντ δομεί κλιμακωτά την ένταση από το πρώτο μέρος του μυθιστορήματος. Με αυτό το έβδομο βιβλίο του, ο Νεοϋορκέζος συγγραφέας ήταν ο παραλήπτης του Βραβείου Πούλιτζερ για τη Λογοτεχνία το 2017.

Η νεαρή Κόρα, σκλάβα, κόρη σκλάβας, εγγονή σκλάβας, δεν γνωρίζει άλλο κόσμο πέρα από τη φυτεία των αδελφών Ράνταλ, δεν γνωρίζει άλλη συμπεριφορά από την αποκρυπτογράφηση της διάθεσης των αφεντικών και του επιστάτη, δεν γνωρίζει μητέρα γιατί η Μέιμπελ, η γυναίκα που τη γέννησε, ήταν η μόνη από τη φυτεία που κατάφερε να δραπετεύσει.

Ο Τζέιμς σπάνια μιλούσε στους νέγρους του, που είχαν μάθει με το μαστίγιο να συνεχίζουν να δουλεύουν και ν' αγνοούν την παρουσία του. Όταν εμφανιζόταν ο Τέρανς στη φυτεία του αδελφού του, συνήθως αξιολογούσε κάθε σκλάβο και επισήμαινε ποιοι άνδρες ήταν οι πιο ικανοί και ποιες γυναίκες οι πιο θελκτικές. Ικανοποιημένος να κοιτάζει λάγνα τις γυναίκες του αδελφού του, βοσκούσε με όρεξη τις γυναίκες του δικού του μισού. «Μου αρέσει να γεύομαι τα δαμάσκηνά μου», έλεγε ο Τέρανς γυροφέροντας τις σειρές με τις καλύβες για να δει τι θα του έκανε κέφι. Μερικές φορές επισκεπτόταν σκλάβους τη νύχτα του γάμου τους, παραβιάζοντας τους δεσμούς αγάπης, για να δείξει στον σύζυγο τον σωστό τρόπο να εκπληρώνει το συζυγικό του καθήκον. Γευόταν τα δαμάσκηνά του, έσκιζε τη φλούδα και άφηγε το σημάδι του.

Το παιδί μεγαλώνει με σκληρή δουλειά, απάνθρωπες τιμωρίες, βιασμούς και περιθωριοποίηση. Η κοινότητα των σκλάβων δεν χαρίζεται σε κανένα, ούτε στο εγκαταλειμμένο κορίτσι.

Δεν υπήρχε προσφυγή, δεν υπήρχαν νόμοι, παρά μόνο αυτοί που ξαναγράφονταν κάθε μέρα.

Όταν ο Σίζαρ, ελεύθερος μαύρος που αιχμαλωτίστηκε, προτείνει να το σκάσουν με τον Υπόγειο Σιδηρόδρομο, η Κόρα αρνείται. Όμως, μετά από ένα ακόμα επεισόδιο βίας απέναντι σε έναν εργάτη και την ίδια, τον ακολουθεί στο μακρύ ταξίδι προς την ελευθερία. Βαδίζουν για μέρες, πέφτουν σε ενέδρα κυνηγών σκλάβων, γλιτώνουν παρά τρίχα και φτάνουν στον υπόγειο σταθμό του σιδηρόδρομου. Όταν βγαίνουν ξανά στο φως, έχουν φτάσει στη Νότια Καρολίνα.

Τα σκαλοπάτια οδηγούσαν σε μια μικρή πλατφόρμα. Αριστερά και δεξιά άνοιγαν τα μαύρα στόματα της γιγάντιας σήραγγας. Πρέπει να είχε ύψος επτά μέτρα, ενώ οι τοίχοι ήταν ντυμένοι με σκουρόχρωμες και ανοιχτόχρωμες πέτρες σε εναλλασσόμενο μοτίβο. Και μόνο η εργατικότητα που είχε κάνει ένα τέτοιο έργο δυνατό... Η Κόρα και ο Σίζαρ πρόσεξαν τις ράγες. Δύο ατσάλινες ράγες διέτρεχαν το ορατό μήκος της σήραγγας, καρφωμένες στο χώμα με ξύλινους στρωτήρες. Το ατσάλι πήγαινε βόρεια και νότια κατά τα φαινόμενα, ξεληδώντας από κάποια αόριστη πηγή και φεύγοντας σαν αστραπή προς έναν απίστευτο τερματικό σταθμό. Κάποιος είχε δείξει αρκετό ενδιαφέρον, ώστε να κανονίσει να μπει ένα μικρό παγκάκι στην αποβάθρα.

Οι βόρειες Πολιτείες είναι άγνωστη γη για τους σκλάβους των φυτειών. Μερικοί δεν πιστεύουν ότι υφίστανται. Οι «νέγροι» ή «Αιθίοπες», όπως τους αποκαλούσαν οι λευκοί, γεννιούνται και πεθαίνουν στις φυτείες βαμβακιού, οι περισσότεροι καρποί βιασμών από τους γαιοκτήμονες ή τους επιστάτες,

ακόμα και από τους ίδιους τους σκλάβους. Μερικοί έχουν πουληθεί δύο και τρεις φορές μέχρι να καταλήξουν στον τελικό ιδιοκτήτη. Οι λευκοί αγοράζουν σκλάβους σαν κτηνοτρόφοι — επιλέγουν φυλή με την πιο γερή κράση για τη συγκομιδή και την αναπαραγωγή νέων σκλάβων, άλλη φυλή για τις δουλειές του σπιτιού, άλλη για τη σεξουαλική τους εκτόνωση. Γίνονται ξεναγήσεις στους επισκέπτες των αφεντικών, προς επίδειξη αυτής της περιουσίας, με τους δημόσιους παραδειγματισμούς — από μαστίγωμα μέχρι ακρωτηριασμό μέχρι εκτέλεση— να αποτελούν τη συνοδεία του απογευματινού τείου.

Υπήρχε μια τάξη αθλιότητας, αθλιότητας χωμένης μέσα σε αθλιότητες — κι εσύ έπρεπε να κρατάς αρχείο.

Από αυτή την τάξη πραγμάτων δραπέτευσε η Κόρα με την ενθάρρυνση του Σίζαρ. Στη Νότια Καρολίνα αποκτούν ταυτότητες με νέα ονόματα και βρίσκουν εργασία. Σύμφωνα με τον νόμο, οι μαύροι ζουν σε κοιτώνες χωρισμένους ανά φύλο, διδάσκονται γραφή και ανάγνωση, και βρίσκουν εργασία μέσω των υπηρεσιών που μεριμνούν για την ένταξή τους στην ελεύθερη κοινωνία. Η ελευθερία που απολαμβάνουν δεν είναι ίδια με των λευκών, φυσικά. Ισχύει ο διαχωρισμός των συνοικιών για διαμονή και διασκέδαση, η εργασία που τους ανατίθεται είναι στον τομέα της παραγωγής σε εργοστάσια ή στον κλάδο του υπηρετικού προσωπικού, ενώ είναι και υποχρεωμένοι να περνούν από εξετάσεις γιατρών πρόθυμων να εφαρμόσουν τα πειράματα της κυβέρνησης επάνω τους. Υπάρχει πιο ιδανικό κομμάτι του πληθυσμού για να δοκιμαστεί η εξάπλωση της σύφιλης, π.χ., παρά χιλιάδες άνθρωποι που δεν έχουν παρελθόν και όνομα; Μπορείτε να σκεφτείτε πιο αποτελεσματικό τρόπο αντισύλληψης από τις μαζικές υστερεκτομές στις μαύρες γυναίκες; Άραγε, θα ανατριχιάζαμε και θα φρίτταμε το ίδιο για τα πειράματα του Μένγκελε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, αν διδασκόμασταν

στα μαθήματα Ιστορίας τις ανήκουστες πρακτικές που εφαρμόζαν οι Αμερικανοί στους «έγχρωμους»;

«Η επιλογή είναι δική σου, φυσικά», απάντησε ο γιατρός. «Απ' αυτή την εβδομάδα είναι υποχρεωτική για κάποιες στην Πολιτεία. Έγχρωμες γυναίκες που έχουν γεννήσει ήδη περισσότερα από δύο παιδιά, στο όνομα του πληθυσμιακού ελέγχου. Γυναίκες με νοητική υστέρηση και γενικά διανοητικά ανίκανες, για προφανείς λόγους. Ψυχαναγκαστικές εγκληματίες. Αλλά αυτό δεν ισχύει για σένα, Μπέσι. Αυτές είναι γυναίκες που έχουν ήδη αρκετά βάρη. Απλώς είναι για σένα μια ευκαιρία να ελέγξεις τη μοίρα σου».

Στη Νότια Καρολίνα, η Κόρα γίνεται Μπέσι. Μαθαίνει να περπατά σαν ελεύθερος άνθρωπος, με ίσια πλάτη, και να μην κρύβεται στον παραμικρό θόρυβο. Είναι καμαριέρα και γκουβερνάντα των παιδιών μιας λευκής οικογένειας. Κοιμάται σε κοιτώνα με άλλες «έγχρωμες» γυναίκες και τα απογεύματα πάει βόλτα στα μέρη όπου επιτρέπεται να πηγαίνει, παρακολουθεί ερασιτέχνες μουσικούς στα εβδομαδιαία γλέντια, συναντά πού και πού τον Σίζαρ. Ακόμα και αυτά, όμως, απειλούνται από τους κυνηγούς σκλάβων, ένα επάγγελμα που αφήνει κέρδη και περιθώρια εκτόνωσης σε όσους το εξασκούν. Ένας από αυτούς είναι ο Ρίτζγουεϊ. Όποτε δραπετεύει σκλάβος με μεγάλη αξία, οι ιδιοκτήτες μισθώνουν κυνηγούς για να καταδιώξουν τον δραπέτη και να τον φέρουν πίσω, όπου κι αν έχει εγκατασταθεί. Ο νόμος δεν είναι σαφής για αυτές τις περιπτώσεις, και, παρά τις πολύμηνες δικαστικές μάχες που δίνουν δικηγόροι υπέρμαχοι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελευθερίας των σκλάβων, κυνηγοί σαν τον Ρίτζγουεϊ, προσηλωμένοι στο καθήκον με ζήλο, καταφέρνουν να κερδίσουν τις υποθέσεις, ή απλώς απάγουν τους δραπέτες και τους επιστρέφουν στα αφεντικά τους. Συχνά, οι σκλάβοι δεν γυρίζουν στην κατάσταση που συνελήφθησαν.

Όταν ο Ρίτζγουεϊ εντοπίζει την Κόρα και τον Σίζαρ, η κοπέλα εγκαταλείπει τη ζωή που ξεκίνησε και τον μοναδικό της φίλο για να χωθεί στα έγκατα της ελεύθερης γης, να μείνει χωρίς φαγητό και νερό για μέρες μέχρι να περάσει ο επόμενος συρμός του υπόγειου σιδηρόδρομου. Δυστυχώς, η περιοχή στην οποία καταφέρνει να αποβιβαστεί προσφέρει στην Κόρα μία ελεύθερη σκλαβιά. Οι κυνηγοί κυκλοφορούν ανενόχλητοι, οι σκλάβοι που εντοπίζονται απαγχονίζονται δημόσια και τα κουφάρια τους κρέμονται στον κεντρικό δρόμο μέχρι να σαπίσουν. Η οικογένεια που τη φιλοξενεί την κρύβει στη στέγη της σοφίτας με ελάχιστο φαγητό, νερό και στοιχειώδη καθαριότητα. Οι κάτοικοι προδίδουν ο ένας τον άλλο για σχέσεις, εξ αποστάσεως ή μη, με σκλάβους, οι έφοδοι των κυνηγών σε σπίτια λευκών είναι μέρος της ρουτίνας. Κανείς δεν νιώθει ασφαλής, ανεξαρτήτως χρώματος.

Ο Γουάιτχεντ κατέγραψε ένα οδοιπορικό που χάραξαν χιλιάδες σκλάβοι, περίπου διακόσια χρόνια πριν. Παρόλο που δανείζεται από τη φαντασία του για να σκάψει τις στοές του σιδηρόδρομου, ο συμβολισμός της κατασκευής αντηχεί σε όλο το βιβλίο. Η αναμονή στους σκοτεινούς και καπνισμένους σταθμούς, η αγωνία και η αβεβαιότητα για το αν θα περάσει τρένο, το ταξίδι επάνω στην ετοιμόρροπη ξύλινη πλατφόρμα που βαφτίστηκε βαγόνι, συμβολίζουν αυτά που βίωναν όσοι έβρισκαν την τόλμη να αφηγήσουν μαστίγια και παγίδες και κυνηγόσκυλα.

Η οδηγός μας στον σιδηρόδρομο, η Κόρα, έχει μυαλό κοφτερό σαν τροχισμένη λεπίδα· δεν αφήνει λέξη χωρίς να την επεξεργαστεί, τα πρόσωπα που περνούν από τη ζωή της υπόκεινται σε οξυδερκή αξιολόγηση. Παρότι στερήθηκε την κοινωνικοποίηση η ηρώιδα του Γουάιτχεντ προσαρμόζεται σε κάθε συνθήκη — αλλά όχι συμβιβαστικά. Όπως γράφει η αγγελία εξαφάνισής της, «χαρακτηρίζεται από δυναμισμό και πονηριά».

«Δεν καταλαβαίνω εκεί που λέει: Αυτός που κλέβει άνθρωπο και τον πουλάει, θα θανατωθεί», είπε η Κόρα. «Αλλά πιο κάτω λέει: Οι σκλάβοι πρέπει να είναι υποτακτικοί στους αφέντες τους σε όλα — και να είναι ευάρεστοι». Ή ήταν αμαρτία να κρατάς έναν άλλο σαν ιδιοκτησία ή είχε την ευλογία του ίδιου του Θεού. Αλλά να είναι ευάρεστοι επιπλέον; Θα πρέπει να γλίστρησε κάποιος δουλέμπορος στο τυπογραφείο και να το έβαλε εκεί.

«Σημαίνει αυτό που λέει», είπε η Έθελ. «Σημαίνει πως ένας εβραίος δεν μπορεί να σκλαβώσει εβραίο. Αλλά οι γιοι του Χαμ δεν είναι απ' αυτή τη φυλή. Αυτούς τους καταράστηκε ο Θεός με μαύρο δέρμα και ουρές. Εκεί που καταδικάζει η Βίβλος τη δουλεία, δε μιλά καθόλου για δουλεία νέγρων».

«Εγώ έχω μαύρο δέρμα, αλλά δεν έχω ουρά — απ' όσο ξέρω· ποτέ δε σκέφτηκα να κοιτάξω», είπε η Κόρα. «Η δουλεία είναι κατάρρα, ωστόσο, αυτό είναι αλήθεια». Η δουλεία είναι αμαρτία όταν μπαίνουν λευκοί στον ζυγό, αλλά όχι ο Αφρικανός. Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι, εκτός κι αν αποφασίσουμε πως δεν είσαι άνθρωπος».

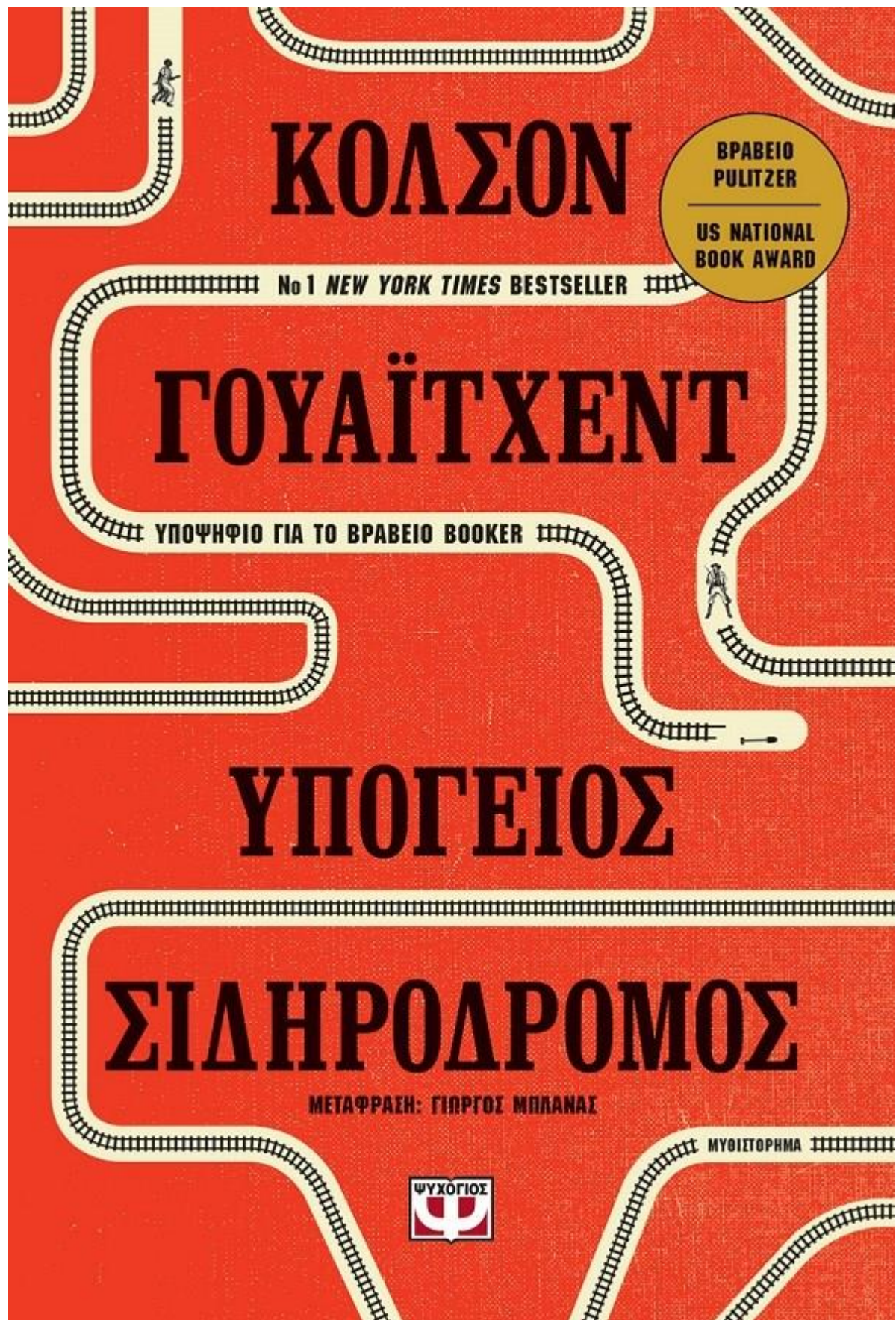
Στο βιβλίο θα γνωρίσουμε πολλούς σκλάβους, τα αφεντικά τους και υπέρμαχους της κατάργησης της σκλαβιάς. Ο συγγραφέας παραθέτει τι τους συνδέει και σε ποια όχθη του θεσμού της αιχμαλωσίας στέκονται, τα κίνητρα και τα οφέλη τους. Ο Γουάιτχεντ δεν γράφει έπος με συναισθηματισμούς. Σπέρνει την τραγικότητα ανάμεσα στις λέξεις και θερίζει τους καρπούς της στο φινάλε.

Παρά την υπερηφάνεια του αμερικανικού λαού για την ελευθερία του λόγου και τα συνταγματικά amendments που εξασφαλίζουν το δικαίωμα της αυτοδιαχείρισης στον κάθε πολίτη, αρκεί να παρακολουθήσουμε διεθνείς ειδήσεις για να αμφισβητήσουμε τέτοιες διακηρύξεις. Τα στατιστικά είναι εύγλωττα όταν πρόκειται για συστημικές διακρίσεις κατά των Αφροαμερικανών. Ακόμα και επί ηγεσίας Ομπάμα, οι προσαγωγές και οι δολοφονίες κατά τη σύλληψη Αφροαμερικανών ήταν υψηλότερες από άλλων

εθνικοτήτων. Οι ετήσιες αναφορές του FBI δείχνουν αυξήσεις στα εγκλήματα μίσους που σχετίζονται με την εθνικότητα των θυμάτων — τα μισά διαπράττονται κατά του αφροαμερικανικού πληθυσμού. Το καλοκαίρι του 2017 πραγματοποιήθηκε διαδήλωση εθνικιστών στην πόλη Σάρλοτσβιλ, υπό την ονομασία Ενώστε τη Δεξιά. Εκεί, Αφροαμερικανή που συμμετείχε σε παράλληλη αντι-διαδήλωση βρήκε τον θάνατο όταν εικοσάχρονος εθνικιστής την παρέσυρε με το αυτοκίνητό του.

Για τον ίδιο τον συγγραφέα και τους σύγχρονους Αφροαμερικανούς, τούτο το βιβλίο δεν είναι καταγραφή ή αφύπνιση. Όσα συνέβησαν τους ενώνουν πολιτισμικά και βιολογικά, με το ιστορικό DNA να γίνεται αλυσίδα που τους δεσμεύει με το παρελθόν και τους συνδέει μέσω αυτού. Ο Υπόγειος Σιδηρόδρομος δεν έχει λόγο να λειτουργεί πια, όμως οι σταθμοί του είναι ακόμα σκαμμένοι στο υπέδαφος της Αμερικής.

[Εικονογράφηση: Sophy Hollington για τους *New York Times*].

Tags:

Σαπφώ Καρδιακού / Κόλσον Γουάιτχεντ / Εκδόσεις Ψυχογίος

Η Σαπφώ Καρδιακού εργάζεται στον χώρο των εκδόσεων. Ειδικεύεται στον τομέα των ηλεκτρονικών βιβλίων και της αυτοέκδοσης.